

ZVĚŘ JAKO PŘEDMĚT PRÁVNÍCH VZTAHŮ

ONDŘEJ ZEMANDL

Kancelář veřejného ochránce práv

Abstract in original language

Z velké skupiny volně žijících živočichů je v českém právním řádu vyčleněna menší podskupina nazývaná zvěř. Jde o skupinu specifickou, neboť se z pohledu práva nachází v trojjakém postavení – jednak je předmětem veřejnoprávních vztahů jako všichni ostatní živočichové. Zároveň je předmětem specifických veřejnoprávních vztahů pojících se pouze s touto podskupinou. A konečně je i předmětem vztahů soukromoprávních, které jsou však do značné míry založeny normami veřejného práva.

Příspěvek je tak zacílen na to, co skupinu zvanou zvěř na poli právních vztahů od ostatních živočichů odlišuje a co ji s nimi pojí. Pozornost je věnována taktéž mnohdy problematickému postavení zvěře coby předmětu soukromého práva.

Key words in original language

zvěř, živočich, myslivost, péče, vlastnické právo, odpovědnost, životní prostředí

Abstract

According to the Czech law, there is particular group of animals which is considered to be “game”. Interesting is, that the game occurs in different status throughout the Czech law – as an object of the general public law relations like other animals, as an object of the specific public law relations and finally the game is also an object of the civil law relations which have their origin in public law rules.

Key words

game, animal, game keeping, care, ownership, liability, environment

Z velké skupiny organismů označovaných v § 3 zákona o ochraně přírody a krajiny¹ jako živočichové vyděluje § 2 písm. b) zákona o myslivosti² skupinu menší, kterou nazývá zvěř. Naposled citované ustanovení zároveň charakterizuje zvěř jako obnovitelné přírodní bohatství. Zákonodárce explicitně vyjádřil, že skrze naplňování povinností stanovených zákonem o myslivosti dochází k realizaci čl. 7 Ústavy. K obdobnému závěru ostatně došel i Ústavní soud³.

---

¹ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o ochraně přírody a krajiny).

² Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o myslivosti).

³ Viz nálezh sp. zn.: Pl. ÚS 34/03 ze dne 13. prosince 2006.

K uvedenému je nezbytné podotknout, že ostatním volně žijícím živočichům se „privilegia“ být označeni za přírodní bohatství (ať již obnovitelné či nikoliv) explicitní dikcí přímo závazného předpisu nedostalo. Jejich obdobné postavení je proto třeba dovodit teleologickým výkladem zákona o ochraně přírody a krajiny a jeho propojením s příslušným článkem Ústavy.

Již z této úvodní poznámky je zřejmé, že mezi zvěří a ostatními živočichy budou z pohledu práva panovat jisté rozdíly. Tyto lze přitom nejlépe popsat skrze postavení zvěře jako předmětu právních vztahů.

Zvěř přitom figuruje jako subjekt jak vztahů administrativně právních, tak vztahů soukromoprávních. Společným znakem těchto vztahů je to, že jejich regulaci obsahuje zákon o myslivosti ~~coby~~ *lex specialis*.

1. ADMINISTRATIVNĚ PRÁVNÍ VZTAHY

Jde o vztahy, které by bylo možné nazvat taktéž environmentálně právními a které jsou imanentně spojeny s výkonem práva myslivosti. Jejich obsahem jsou práva a povinnosti o zvěř pečovat a chránit ji, cílevědomě ji chovat a lovit ji⁴.

1.1 PÉČE

Hovoří-li zákon o myslivosti o péči o zvěř, jde o naplňování povinností stanovených uživatelům honiteb v § 11 tohoto předpisu. Zákon jim zde ukládá zřizovat remízky a jiné kryty pro zvěř (např. tzv. biopásky), zvěřní políčka apod. V době nouze ~~v době nouze~~ jsou uživatelé honiteb povinni zvěř přikrmovat v k tomu účelu zřízených krmelcích a zásypech. Další uloženou povinností je budování slanisek a napajedel pro zvěř, stejně jako ~~a~~ její ochrana proti chorobám a parazitům.

Povinnosti obdobné těm shora ~~těm~~ popsáním nejsou ve vztahu k ostatním volně žijícím živočichům zákonem o ochraně přírody a krajiny stanoveny. Živočichové, kteří nejsou zvěří tak sice mohou jaksi mimoděk využívat benefitů přiznaných zákonem o myslivosti zvěři, formálně jim však nepřísluší. Ačkoliv zákon o ochraně přírody a krajiny na několika místech s termínem péče pracuje, nenaplňuje jej žádným bližším obsahem. Nezbyvá proto, než tento pojem chápat v širokém slova smyslu a v kontextu zákona o ochraně přírody a krajiny jej vykládat jako péči o živočichy skrze péči o přírodu jako celek.

Otázkou zůstává, proč zrovna ze zvěře zákonodárce vytvořil takto privilegovanou skupinu. ~~Jedním z důvodů může být~~ Důvodem je doajista to, že zvěř je přímo zákonem o myslivosti charakterizována jako obnovitelné přírodní bohatství, s čímž se pojí zažitě vnímaní zvěře coby jednoho z plodů přírody. Tomu ~~by~~ pak korespondoval

---

⁴ Viz § 2 písm. i) zákona o myslivosti.

[koresponduje](#) zájem, byť explicitně nevyjádřený, na tom, aby stavy zvěře byly na úrovni, kdy ~~se~~ zvěř není pouze součástí přírody, ale přináší také užitek. Pravděpodobně i z tohoto důvodu odpovídají výše popsané úkony péče [především](#) potřebám [té](#) zvěře, jejíž zvěřina se běžně konzumuje, a rozhodně nedopadnou na všechny živočišné druhy označované zákonem o myslivosti za zvěř. Zde je poctivé podotknout, že uvedený důvod je do určité míry legitimní a odpovídá přetrvávajícímu chápání myslivosti jako specifického, subsidiárního, odvětví lesnického či zemědělského hospodaření. Tato teze má svůj odraz i v oblasti státní správy, kdy ústředním orgánem v oblasti myslivosti je Ministerstvo zemědělství, nikoliv Ministerstvo životního prostředí⁵.

Druhým důvodem, jenž je třeba brát v potaz, je radikální proměna krajiny, k níž v posledních desetiletích došlo. Tu lze charakterizovat jako krajinu lánů a monokultur, která neposkytuje zvěři dostatek přirozené obživy pro přečkání nepříznivého období roku. Přikrmování člověkem lze tedy považovat i za jakési zmírňování křivd, kterých se na přírodě dopustil. Pro zajímavost dodávám, že zákonnou povinnost krmit zvěř v době nouze jako první zavedl až protektorátní zákon o myslivosti⁶. Lze ~~však hádatsi~~ [však pouze domýšlet](#), zda byl v tomto případě zákonodárce veden enviromentálními pohnutkami, či zda jeho úmysl spíše odrážel úvahy naznačené v předchozím odstavci.

Konečně třetím v úvahu přicházejícím důvodem může být vůle zákonodárce, aby byly živočišné druhy, které nejsou zvěří, a jsou ~~z~~ [tímto—ohleduproto](#) předmětem právních vztahů regulovaných zákonem o ochraně přírody a krajiny, ponechány svému samostatnému vývoji zcela bez zásahů člověka, byť by šlo o zásahy pozitivní.

1.2 OCHRANA

V oblasti ochrany se zákon o myslivosti a zákon o ochraně přírody a krajiny ve své podstatě dublují⁷. Ochrana poskytovaná zvěři a ostatním živočichům je téměř identická. Pro větší přehlednost ji lze rozdělit na ochranu předběžnou a ochranu následnou.

Předběžnou ochranou je třeba rozumět povinnosti plynoucí z ustanovení, jež zapovídají rušení zvěře, resp. živočichů, jakýmkoli způsobem, ať již během jejich běžného života, či v době hnízdění nebo kladení mláďat. Do téže skupiny patří přizpůsobení provádění

---

⁵ Dochází tak ale k jistému filosofickému rozporu mezi popsanou realitou a dikcí výše citovaného § 2 písm. b) zákona o myslivosti, resp. citovaného nálezu Ústavního soudu, jež zdůrazňují spíše enviromentální pojetí myslivosti.

⁶ Viz § 33 zákona č. 127/1941, Sb., o myslivosti.

⁷ Srov. § 7 až § 10 zákona o myslivosti a § 5 zákona o ochraně přírody a krajiny.

zemědělských a lesnických prací rozmnožovacímu cyklu zvěře či živočichů, event. jejich hlášení předem.

Za ochranu následnou lze potom označit péči poskytovanou zraněným či jinak hendikepovaným živočichům či zvěři v rámci záchranných stanic.

1.3 CHOV

Zákon o myslivosti hovoří o cílevědomém chovu a zušlechťování zvěře⁸. Ustanovení věnovaná této problematice přitom sledují dvojí účel. Jednak udržení počtu zvěře v honitbě⁹ v rozmezí mezi minimálními a normovanými stavy, kdy normovaným stavem je třeba rozumět počet zvěře, který je schopno prostředí unést. Druhým sledovaným účelem je pak zušlechťování zvěře ve smyslu zásahů směřujících ke zkvalitnění genofondu. Dle mého názoru jde o jeden z dalších projevů chápání zvěře jako živočichů do značné míry užitkových, ačkoliv ekologické hledisko je zde akcentováno stejnou měrou. Obdobnou úpravu dopadající na živočichy, kteří nejsou zvěří, zákon o ochraně přírody a krajiny neobsahuje. S ohledem na skutečnost, že chovatelské zásahy na zvěři se provádí lovem, byla by realizace takového ustanovení v případě ostatních živočichů v podstatě nemožná.

V čem naopak sledují zákon o myslivosti a zákon o ochraně přírody a krajiny totožný účel, je problematika kříženců mezi jednotlivými druhy zvěře, resp. živočichů, a kříženců s domácími zvířaty nebo se zvěří chovanou v zajetí. Zatímco zákon o myslivosti vypouštění takových kříženců do přírody v § 5 výslovně zakazuje, § 5 zákona o ochraně přírody a krajiny váže vypouštění křížence různých druhů živočichů na povolení orgánu ochrany přírody. Mám však za to, že výsledek bude stejný, neboť si lze jen obtížně představit situaci, kdy by k vypouštění živočicha, který může negativně ovlivnit genofond celé populace v dané lokalitě, bylo vydáno povolení.

1.4 LOV

Ačkoliv, nebo možná právě proto, že zvěř je skupinou živočichů právními předpisy dosti privilegovanou, může být lovena. Za tím účelem zákon o myslivosti upravuje způsoby lovu a stanoví doby, kdy lze zvěř lovit¹⁰.

V případě živočichů, kteří nejsou zvěří, nepoužívá zákon o myslivosti termín lov, ale pouze usmrcení. Obecně lze říct, že oprávnění

---

⁸ Viz § 3 až § 6 zákona o myslivosti.

⁹ Pojem je definován § 2 písm. i) zákona o myslivosti jako soubor souvislých honebních pozemků jednoho nebo více vlastníků vymezený v rozhodnutí orgánu státní správy myslivosti, v němž lze provádět právo myslivosti.

¹⁰ Viz § 42 a § 45 zákona o myslivosti.

usmrcovat jedince druhů, kteří nejsou zvěř (*mývala severního, psíka mývalovitého, norka amerického nebo nutrii říční a další vyhláškou stanovené zavlečené druhy živočichů v přírodě nežádoucí*), mají primárně osoby v postavení myslivecké stáže¹¹. Poněkud diskutabilní je v tomto ohledu pozice mysliveckého hospodáře. Zatímco v případě myslivecké stráže zákon podává výčet živočichů, kteří jsou považováni za zavlečené a tedy nepůvodní druhy, mysliveckému hospodáři v § 35 odst. 4 písm. e) přiznává oprávnění usmrcovat vedle toulavých psů a koček taktéž *další zvířata škodící myslivosti*. Předpis zde tedy používá pojem dosti neurčitý. Mám však za to, že teleologickým výkladem lze dojít k tomu, že pod pojmem zvířata škodící myslivosti je třeba rozumět i živočichy taxativně uvedené v citovaném § 14 písm. f) zákona o myslivosti.

V případě zavlečených druhů živočichů je zákon o myslivosti předpisem speciálním k zákonu o ochraně přírody a krajiny, který na něj v § 5 odst. 5 odkazuje. I přes terminologickou nejednotnost (zákon o myslivosti hovoří o zavlečených druzích a usmrcení, zatímco zákon o ochraně přírody a krajiny o druzích nepůvodních a odlovu) je zde evidentní společný reprezentovaný zájem, jímž je zbavení přírody druhů, které do ní nepatří a které mají potenciál vychýlit její rovnováhu. De lege ferenda by proto bylo vhodné rozšířit oprávnění k usmrcování těchto živočichů na všechny držitele loveckého lístku.

2. SOUKROMOPRÁVNÍ VZTAHY

Je-li předmětem těchto vztahů zvěř, projevuje se v nich povaha zákona o myslivosti jako předpisu na pomezí soukromého a veřejného práva. Zákon o myslivosti je v tomto případě lex specialis k zákonu č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a reguluje do značné míry jak vztahy věcněprávní, tak vztahy odpovědnostní.

2.1 VĚCNĚPRÁVNÍ VZTAHY

V těchto vztazích je specifikem zvěře zejména to, jakým způsobem k ní vzniká vlastnické právo. Z ustanovení § 2 písm. h) zákona o myslivosti je zřejmé, že vlastnické právo vzniká originárně a to přisvojením. Tento způsob se však váže pouze k ulovené¹² nebo uhynulé zvěři, ~~příčemž lze mít a.~~ Analogicky však lze mít za to, že se uplatní i v případě usmrcených volně žijících živočichů, kteří nejsou z pohledu zákona o myslivosti zvěří, avšak jejichž usmrcování zákon o myslivosti předpokládá (viz výše). Argumentem a contrario pak dospějeme k závěru, že živá zvěř je věcí ničí.

---

¹¹ Viz § 14 písm. f) zákona o myslivosti. Pro úplnost podotýkám, že vyhláška rozšiřující výčet zavlečených druhů nebyla dosud přijata.

¹² Vypuštění zvěře ulovené odchycem lze pak považovat za derelikci. Vypuštěná zvěř se tak stane opět věcí ničí.

Zde považuji za vhodné upozornit na rozhodnutí Nejvyššího soudu¹³, který dospěl k závěru, že zvěř chovaná v oborách je majetkem toho, kdo ji koupil nebo vyšlechtil. Tato otázka je příliš složitá na to, aby bylo možné obsáhnout veškeré její aspekty v rámci jedné subkapitoly tohoto příspěvku. Musím však uvést, že s názorem Nejvyššího soudu se v žádném případě neztotožňuji a to ze dvou základních důvodů. Obora je pouze specifickým druhem honitby¹⁴, nikoliv soukromým zařízením srovnatelným např. s farmovým chovem. Této zkratky se však Nejvyšší soud při své úvaze dopouští, což jej logicky vede k nesprávné úvaze stran vlastnického práva ke zvěři. Honitbu, a tedy ani oboru, totiž nelze s ohledem na výše citovaná ustanovení o myslivosti zazvěřovat jedinci z farmových chovů (tito, byť příslušníci stejného živočišného druhu, nejsou zvěří). Zazvěřování lze tedy provést pouze zvěří odchycenou v jiné honitbě. Odchyt je jeden ze způsobů lovu ~~a~~, k odchycené zvěři tedy vzniká vlastnické právo. To lze následně převádět, a zvěř tedy ~~tu lze posléze~~ prodat. Vypuštěním zvěře do obory, která ~~je však pouzelení ničím jiným než~~ kusem krajiny vymezeným ve správním rozhodnutí, je pak derelikcí (viz výše) a zvěř se stává opět věcí ničí.

2.2 ODPOVĚDNOSTNÍ VZTAHY

Z pohledu toho příspěvku jsou zajímavé především odpovědnostní vztahy vzniklé v důsledku škody způsobené zvěří, resp. volně žijícími živočichy.

Za škody způsobené zvěří na zemědělských plodinách nebo lesních porostech odpovídá podle § 52 zákona o myslivosti uživatel honitby, v níž ke škodám došlo. Podmínkou uplatnění nároku na náhradu škody je však to, že uživatel lesních nebo zemědělských pozemků provedl přiměřená opatření k předejití jejího vzniku¹⁵.

V případě způsobení škody ostatními živočichy je klíčové, zda konkrétní druh požívá stupně ochrany "zvláště chráněný". Pokud ano, odpovídá za škodu takovým živočichem způsobenou stát podle zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 115/2000 Sb.). Není-li živočich takto chráněn, neodpovídá za jím způsobenou škodu nikdo. Je nezbytné podotknout, že odpovědnost podle naposled citovaného předpisu se týká pouze škod na zemědělských plodinách, lesních porostech, domácím zvířectvu nebo rybách v chovných rybnících. Škody způsobené např. na vodních dílech podle tohoto zákona vymáhat nelze. Není bez zajímavosti, že i zde se nachází průsečík se zákonem o myslivosti – živočichové

---

¹³ Rozhodnutí 22 Cdo 980/2005 ze dne 21. února 2006.

¹⁴ Viz § 2 písm. j) zákona o myslivosti.

¹⁵ Viz § 53 zákona o myslivosti.

vyjmenování v zákoně č. 115/2000 Sb. jsou zároveň zákonem o myslivosti řazeni mezi zvěř, již nelze lovit¹⁶.

3. ZÁVĚR

Ačkoliv stát chrání skrze svůj právní řád všechny živočichy, zvěři je věnována zvláštní péče. Ta však není samoúčelná. Na jedné straně koresponduje s chápáním zvěře jako "plodu" přírody a potenciálního předmětu vlastnického práva, a na straně druhé vyvažuje zásahy člověka vychýlenou rovnováhu životního prostředí. Navzdory této skutečnosti, je speciální právní úprava regulující vztahy, jejichž je zvěř předmětem, do značné míry terrou incognitou a to i z důvodu absence ustálené judikatury. Snažil jsem se proto ve svém příspěvku popsat mimo specifik také průsečíky s obecnou právní úpravou ochrany přírody a krajiny, jejíž je zvěř součástí a poukázat na to, že pro jednotlivé odlišnosti, ~~nota bene~~ na poli právním, nelze přehlížet, že příroda funguje vždy jako celek.

Literature:

- Ladislav Miko, Hana Borovičková a kolektiv: Zákon o ochraně přírody a krajiny, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, 607 s. ISBN 978-80-7179-585-8.
- Plotová, J.: Výkon práva myslivosti: veřejný zájem nebo nezájem. Správní právo 2010, roč. 43, č. 6, s. 367 – 372. ISSN 0139-6005.

Contact – email

ondrejzemandl@seznam.cz

---

¹⁶ Viz § 2 písm. c) zákona o myslivosti.